

ПРОКУРАТУРА И ДЕЦЕНТРАЛИЗАЦИЯ

Избягвам изказвания по реформа на правосъдието – най-малкото, защото не съм юрист. Но имам известна експертиза в политическите науки и затова бих могъл да споделя следното. Ситуационните – тактическите решения, които могат да бъдат взети за да се реши дадена проблемна ситуация са нож с две остриета. Защото решават един проблем, но могат да създадат други. Ние много често правим точно това. Мисля, че имат право тези, които предупреждават – внимавайте с ПРОСТОТО премахване на длъжността главен прокурор. Защото можете да я замените с няколко десетки областни – регионални „главни прокурорчета“, с които ще имате един голям, „главен“ проблем. Всеки местен магистрат – началник носи риск да възпроизведе зависимостта на правосъдните институции от олигархичната инфраструктура на локално – регионално ниво – при липса на допълнителни гаранции, че това няма да се случи. Мислите ли, че консулт-масон в Пловдив, „батките“ в Бургас или трибуквените кръвопийци във Варна просто ще изчезнат като децентрализирате правосъдието в прокурорската му част? Не, просто ще плеснат с ръце и ще се възползват. И това е само пример...

Децентрализацията в България е проблемна именно от тази гл. точка. Една свръхцентрализирана клиентелистка система може да се лекува чрез децентрализиране на властовите пълномощия в нея. Въпросът е дали на местно равнище същите пороци на системата не се възпроизвеждат дори в по-лош вариант поради още по-безмилостния олигархичен – мафиотски контрол върху местната икономика и върху институциите на местната власт.

Има най-малко две основни изисквания към осъществяването на цялостна реформа в публичните институции – която не може да не опре до промени и в конституцията. Първото изискване е необходимостта от постигане на максимално широко обществено съгласие по реформата, защото в резултат на цялостна институционална промяна се променя и общественият договор. Подобни промени не се правят – не бива да се правят всеки ден, или много често, защото институционалната структура е призвана да създава стабилност, а не „мъртво вълнение“. Тези промени трябва да имат системен характер и да бъдат договорени от гл. точка на техния цялостен – системен ефект. Не бива да се променя нещо, което утре може да даде дефект в друга област, за която първоначално не сме подозирали. Когато става дума за разделение и

баланс на властите, системата трябва да се променя цялостно, принципно, с ясна представа, че се създава нормативна основа на обществения живот, която трябва да служи и да бъде полезна най-малко десетилетия.

Второто изискване за подобна промяна е да се избегне специфичната юридическа „слепота“ – убеждението, че промяната на институционални механизми и норми е „панацея“. Не, не е панацея. Нормативната система регулира обществени отношения и те са първостепенната, а не вторичната страна в една такава промяна. Българската нормативна култура е деформирана от убеждението, че „законът е врата у поле“ – че само глупакът минава през вратата на закона. Това убеждение облекчава много поддържането на властта на олигархичното задкулисие върху стопанството и институциите на държавата. Едрокалибрените мошеници са готови – в краен случай – да приемат какъв да е закон, при положение, че ще бъдат в състояние да го заобикалят. Присъствал съм на подобно „съвещание“ на новоизгрял голям „бизнесмен“ с адвокатите му. Г-н Г. – каза адвокатът – подобно нещо не може да се случи в рамките на закона. Че като кипна този началник... Аз не ти плащам, вика, да ме информираш, кое не може да стане по закона. Плащам ти да намериш как да заобиколя закона...

Институционални промени могат да се правят на всички нива. Но когато се променя общественият договор, трябва да се търси принципен – а не ситуационен – консенсус за да се постигне незаобиколим ефект в промяната на тези обществени отношения, които ни държат долу в калта. Кое то без съмнение означава консенсус за употребата на институционални инструменти, които ще разрушат пряката и противообществена връзка на контрол от страна на олигархичното задкулисие върху работата на публичните институции. Тази връзка на контрол евфемистично бива наричана „корупция“. Тя не е просто корупция. Корупцията е отклонение от функционираща публична норма и процедура. При нас има проблем с номиналното съществуване на публичните норми и реалното функциониране на олигархичен диктат, на практика отменящ нормите. При нас корупцията не е отклонение, а правило. С това трябва да се справим – с необходимото разрушаване на реалната, антинормативна власт на олигархията върху обществото и държавата, а не просто с промяната на инструментите, с които тази антинормативна власт се налага върху институциите.

Давам си сметка, че задачата е с огромна сложност и риск за този, който я поеме. Но ние трябва да знаем от каква промяна се нуждаем. Не от „почесване“ на нормативните

правила, по които милиционерската олигархична диктатура ни дера по три кожи от гърба, а от комбинация на нормативна промяна и мобилизация на обществена власт, чрез които да бъде отрязана олигархичната връзка на контрол върху държавата. Проблемът е политически и граждански, преди да бъде юридически и правосъден. Ще кажете – много трудно, много нереалистично. Възможно е да сте прави. Но трябва да сме наясно с какво си имаме работа и какво можем да направим, за да променим живота си. Правосъдна реформа – да, разбира се. Колкото повече тя е вкоренена в цялостен процес на обществена, гражданска, политическа промяна – толкова по-високи са шансовете промяната да се окаже съдържателна, а не просто разместване на фигурите по върха.

Днес имаме един важен – допълнителен шанс да се справим със свръхзадачата да разрушим системата на олигархичен контрол върху правосъдието, другите клонове на властта и върху държавата като цяло. Преживяваме дълбока геополитическа промяна. Тази промяна ни дава шанс да се освободим от колониалната постсъветска олигархична зависимост на българските милиционерски „братушки“ от старшите им братя на североизток. Все пак, да не забравяме, че това е само шанс. Освобождението винаги настъпва в първо лице – АЗ се освобождавам. Друг не може да ме освободи. Друг може да разхлаби хомота, или да го смени. Но чуждият впряг си остава. Дий, воле, дий...